

PROPOZYCJA

programu działania Niezależnego
Samorządnego Związku Zawodowego
"SOLIDARNOŚĆ"

Propozycję programu działania na zlecenie Prezydium Zarządu Regionalnego NSZZ "Solidarność" w Górzowie Wlkp. przygotował Stanisław Żytkowski jako materiał do dyskusji na Walne Zebranie Delegatów Regionu Górzów Wlkp.

I. Założenia programowe

1. Wobec nieopracowania dotychczas ogólnopolskiego programu działania Związku opracowanie programu działania tylko w skali Regionu jest niemożliwe. Przedstawiony poniżej projekt formułuje wobec tego podstawowe zasady działania w skali kraju. Szczegółowe rozwiązania programowe dla Regionu mogą być opracowywane dopiero po przyjęciu niniejszego dokumentu jako wytycznej dla dalszych prac programowych. W wypadku przyjęcia niniejszej propozycji należy ją traktować jako wytyczną dla delegatów z Regionu na Zjazd Krajowy do opracowania programu ogólnopolskiego.
2. Propozycja opracowana jest stosownie do istniejącej obecnie sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, a więc, siłą rzeczy, nie może być traktowana jako propozycja stała. Zakładamy, że sytuacja w kraju w ciągu najbliższych paru lat ulegnie radykalnej zmianie, a wówczas cele i zadania Związku, a także możliwości ich realizacji, będą zupełnie inne. Obecny stan rzeczy, odbierany przez społeczeństwo bardzo krytycznie, musi ulec zmianie i o ile "Solidarność" nie zdoła tego przeprowadzić, zakwestionowane zostanie jej dalsze istnienie.
3. Związek Zawodowy "Solidarność" zrzesza pracowników, którzy za podstawową wartość życia wewnątrzwiązkowego, a także ogólnospołecznego, uważają demokrację. Zasada ta wynika z uznania za wartość nadrzędną szeroko pojętą wolność jednostki, która najpełniej realizowana może być tylko w systemie demokratycznym. Sformułowana wyżej zasada uznawana jest bezwzględnie przez wszystkich członków Związku. Pozostałe założenia programowe mogą być przedmiotem dyskusji i po przegłosowaniu będą przyjęte - o ile uzna je większość członków Związku.
4. Związek powstał w wyniku powszechnego protestu społecznego przeciwko naruszaniu praw człowieka i w działalności swojej nie będzie

się ograniczał do obrony praw ściśle pracowniczych. Związek zajmie się obroną szeroko pojętych praw człowieka uważając, że w systemie socjalistycznym wszystkie te prawa są ze sobą nierozdzielnie związane.

5. Ze względu na tak szeroki zakres zadań niezbędna jest organizacja Związku na zasadzie terytorialnej. Przyjęcie struktury zawodowej lub branżowej znacznie ograniczyłoby możliwości działania Związku. Z tego też względu powstające sekcje zawodowe i branżowe muszą mieć charakter jedynie opiniodawczy, celem zapewnienia prymatu interesów ogólnych nad interesem grupowym branż i zawodów.

6. Powstanie Związku możliwe było jedynie dzięki solidarności wszystkich ludzi pracy. W dalszym ciągu za podstawową zasadę działania uważamy solidarność. Działanie na tej zasadzie możliwe jest jednak w obronie praw podstawowych wspólnych wszystkim członkom. Wobec faktu, że w działalności Związku niewątpliwie wystąpią konflikty wartości i konflikty interesów, wprowadza się zasadę dyscypliny wobec podjętych w sposób demokratyczny decyzji.

7. W sprawach dotyczących działalności Związku na terenie jednego zakładu pracy organizacja zakładowa jest w pełni autonomiczna. Uchwały Zarządu dotyczące działalności Związku w skali całego Regionu wiążą organizacje zakładowe. Podobna zasada obowiązuje w stosunkach między Zarządami Regionalnymi a Komitetem Krajowym.

8. W myśl porozumień zawartych na Wybrzeżu latem 1980 roku niezależne Związki zobowiązały się nie pełnić roli partii politycznej. Zobowiązanie to należy rozumieć w ten sposób, że Związek nie będzie dążył do objęcia władzy politycznej, nie może być natomiast rozumiane jako ograniczenie sfery działania Związku do spraw ściśle zawodowych.

9. Związek uważa za niezbędne jak najprędzej przeprowadzenie reformy gospodarczej, uważa przeprowadzenie jej za podstawowy obowiązek Rządu. Uznajemy fakt, że reforma musi się odbyć kosztem dotychczasowej stopy życiowej społeczeństwa, a za zadanie swoje Związek uważa określenie społecznych warunków przeprowadzenia reformy i zabezpieczenia w możliwie jak najszerszym zakresie zdobyczy ekonomicznych i socjalnych pracowników.

10. W Porozumieniu Gdańskim Związek uznał kierowniczą rolę PZPR w państwie. Zasadę kierowniczej roli należy rozumieć w sposób materialny, a nie formalny. Zapis w Porozumieniu dotyczący kierowniczej roli PZPR pozostanie aktualny, jeżeli będzie odzwierciedlał rzeczywistą jej rolę w społeczeństwie.

Kierownicza rola powinna wynikać przede wszystkim z opracowania takiego programu wyjścia z kryzysu, który zostanie przyjęty przez większość społeczeństwa, przy założeniu, że otrzyma ona możliwość wypowiedzenia się na ten temat w sposób demokratyczny. Zdanie Związku namawiamy do dyscypliny, spokoju, jedności i wydajnej pracy programu nie zastąpi.

11. Związek ma charakter laicki - grupuje ludzi wszystkich wyznań i niewierzących. Do symboliki Związku wprowadzono krzyż jako symbol o charakterze uniwersalnym - znak poświęcenia, siłowości, wyrzeczenia się stosowania przemocy, symbol Człowieka, który poświęcił życie, by dać świadectwo głoszonej przez siebie prawdy. Związek wychodzący z podstawowych zasad etyki chrześcijańskiej zobowiązuje się w działalności swojej nie stosować przemocy.

12. Związek uważa wszystkie formy własności za równoprawne i będzie dążył do zapewnienia im jednolitej ochrony prawnej oraz możliwości działalności gospodarczej.

13. Związek uznaje, że wszystkie klasy i grupy społeczne są równoprawne. Głoszone dotychczas teza o przodującej roli klasy robotniczej prowadziła w efekcie do dyskryminacji elity intelektualnej narodu i sztucznego podziału społeczeństwa. Zasada ta nie wyklucza istnienia konfliktu interesów pomiędzy poszczególnymi klasami i grupami.

14. Związek uznaje równość wszystkich ludzi w znaczeniu egzystencjalnym, uważa całkowitą równość ekonomiczną za szkodliwą i niemożliwą do zrealizowania cel.

15. Związek uważa konflikty społeczne za jedyny, historycznie sprawdzony motor rozwoju. Z tego względu sprzeciwiamy się forsomanej dotychczas idei "jedności narodu", gdyż w efekcie prowadziła ona nie do jedności, a do podporządkowania narodu wąskiej grupie decydentów. Konflikty rozstrzygane być mogą drogą walki ideologicznej i politycznej, wykluczone natomiast musi być w tej walce stosowanie przemocy choćby była ona usankcjonowana prawem.

16. Realizacja zadań Związku możliwa jest jedynie przy poszanowaniu praw narodu do samostanowienia. Szerokowanie przez przedstawicieli władz groźbę utraty niepodległości kraju zmierza do ograniczenia praw Związku. W wypadku dalszego szerokowania tym zagrożeniem konieczne jest, by władze określiły wobec niego w sposób jednoznaczny swoje stanowisko.

II. Stosunek Związku do reformy gospodarczej.

Podstawowym zagadnieniem w skali kraju jest w chwili obecnej przeprowadzenie reformy gospodarczej. Zdobyte ekonomiczne pracowników osiągnięte w pierwszych miesiącach po sierpniu 1980 roku zostały całkowicie zniweczone przez kryzys gospodarczy, a warunki życia w ostatnim czasie uległy znacznemu pogorszeniu. Sposób przeprowadzenia reformy nie może być dla Związku obojętny, ponieważ w ostateczności od jej efektów zależać będzie możliwość obrony praw pracowniczych. Opracowanie programu reformy i jej przeprowadzenie jest obowiązkiem Rządu i Związek nie może go w tym wyręczać. Ponieważ koszt wyprowadzenia kraju z kryzysu gospodarczego obciążą przede wszystkim ogół pracowników, w przeważającej części członków Związku, mamy prawo domagać się, by przy jej realizacji spełnione zostały warunki Związku.

Przed wszystkim przeprowadzenia reformy poprzedzone powinno być uzyskaniem przez Rząd wiarygodności i zaufania społeczeństwa, poprzez jak najdalej idącą demokratyzację życia publicznego. Społeczeństwo musi uzyskać instytucjonalną gwarancję wolności słowa, nie tylko poprzez uchwalenie, zgodnej z ogólnospołecznym żądaniem, ustawy o cenzurze, ale również poprzez zapewnienie Związkowi i innym organizacjom niezależnym dostępu do środków masowego przekazu. Społeczeństwo musi otrzymać również instytucjonalnie zagwarantowaną możliwość odwołania Rządu, o ile nie spełni on jego oczekiwań bez potrzeby organizowania kosztownych akcji protestacyjnych, w tym strajków. Dopiero po zapewnieniu takich gwarancji, Rząd może liczyć na ofiarności i poparcie społeczeństwa, bowiem zbyt wiele razy zostało ono zawiedzione, by kolejny raz udzielić swego zaufania na kredyt bez pokrycia.

Poza zapewnieniem instytucjonalnych gwarancji kontroli społecznej nad przebiegiem reformy Związek domaga się spełnienia następujących warunków:

1. Wprowadzenie pełnej i rzeczywistej niezależności i samostanowienia przedsiębiorstw państwowych. Podstawowym warunkiem w tym zakresie jest przyznanie Radom Pracowniczym prawa powoływania i odwoływania dyrektorów przedsiębiorstw.
2. Przywrócenie pełnej samodzielności spółdzielnicom, poprzez zniesienie obowiązku zrzeszania się w centralnych związkach spółdzielczych i obowiązku uzyskiwania oświadczenia o celowości założenia spółdzielni.

3. Zapewnienie obywatelom PRL prawa do prywatnej działalności gospodarczej przez powrót do zasad określonych w ustawie z dn. 03.01.1946 roku o nacjonalizacji, zgodnie z którą mogą istnieć prywatne przedsiębiorstwa zatrudniające do 50 pracowników na jedną zmianę.
4. W zakresie polityki rolnej powrócić należy do zasad ustalonych w dekreście z dnia 06.IX 1944 roku o reformie rolnej, zgodnie z którą ustrój rolny w Polsce oparty miał być na osobnych, zdrowych i zdolnych do wydajnej produkcji gospodarstwach stanowiących prywatną własność ich posiadaczy.
5. Wprowadzenie równouprawnienia wszystkich form własności poprzez stosowanie w stosunku do wszystkich typów przedsiębiorstw, zakładów i gospodarstw jednolitych przepisów podatkowych i kredytowych, jednolitych zasad udzielania koncesji i razowań, możliwości dostaw materiałów i zbytu.
6. Zrzućnięcie z nakazowego sposobu kierowania gospodarką.

Spełnienie powyższych warunków pozwoli na uruchomienie maksymalnej aktywności gospodarczej społeczeństwa, bez której nie widzimy możliwości wyprowadzenia kraju z kryzysu. Powyższe zasady funkcjonowania gospodarki wynikają z podstawowych aktów prawnych, w oparciu o które rozpoczęto budowę socjalizmu w Polsce, z Manifestu Lipcowego, dekretu o reformie rolnej, ustawy o nacjonalizacji, ustawy o głosowaniu ludowym /referendum/ i są one zgodne z zasadami socjalizmu, mianowicie, że nie przewidują bezwzględnego priorytetu dla własności państwowej. Jesteśmy przekonani, że przystępując do realizacji reformy według tych zasad, Rząd otrzyma pełne poparcie wszystkich sił społecznych, uzyska zgodę na przejściowe pogorszenie stopy życiowej nawet w znacznym stopniu i będzie mógł liczyć na ofiarności i zapał całego narodu w przeprowadzeniu rekonstrukcji gospodarki. Związek będzie zdecydowanie protestował przeciwko wszelkim próbom powrotu do starych zasad kierowania gospodarką.

III. Polityka Związku w zakresie ochrony praw pracowniczych.

1. Podstawowym prawem człowieka, gwarantowanym w art. 68 Konstytucji jest prawo pracy /prawo do pracy/. Uważamy, że prawo to należy skonkretyzować przez ustalenie, że musi to być praca społecznie użyteczna. Związek nie zgodzi się na kontynuowanie dotychczasowej polityki pełnego zatrudnienia przy ukrytym bezrobociu w zakładach pracy i materialnie rozwinętej biurokracji. Państwo, jako główny pracodawca, jest w stanie stworzyć dowolną ilość miejsc pracy, istota sprawy

polaga jednak na tym, by pełne zatrudnienie przyniosło efekt gospodarczy, przede wszystkim w postaci prawidłowego zaopatrzenia rynku. Stąd, w którym całe społeczeństwo w wieku produkcyjnym pracuje nie widząc materialnego efektu swojej pracy, musi się skończyć. Praca musi być źródłem tworzenia nowych wartości, a nie metodą podporządkowania człowieka państwu.

Przy konsekwentnym przeprowadzeniu reformy gospodarczej, zgodnie z wyrażeniami Związku, nieuchronnym zjawiskiem będzie powstanie bezrobocia. W naszej sytuacji gospodarczej nie możemy jednak reformy nie przeprowadzić, ani też nie stać nas na stosowanie półśrodków, reforma musi być konsekwentna i wszystkie jej skutki trzeba przyjąć. W celach zredukowania do minimum zjawiska bezrobocia i złagodzenia jego społecznych skutków Związek podejmuje następujące działania:

1. a/ Stały nacisk na władze państwowe - naczelne i terenowe - zmuszający do podejmowania działań w kierunku poprawy koniunktury gospodarczej, celem uzyskania maksymalnego zatrudnienia. Władze naczelne Związku brać będą aktywny udział w procesie opracowywania narodowych planów społeczno-gospodarczych, a władze regionalne w opracowywaniu wojewódzkich planów rozwoju społeczno-gospodarczego, mając na uwadze zabezpieczenie interesów pracowniczych w zakresie pełnego zatrudnienia.
- b/ Pomoć w organizacji przeszkolenia zawodowego i przesiedlaniu pracowników do branż odczuwających niedobór rąk do pracy - zwłaszcza do usług, handlu, służby zdrowia, górnictwa, rolnictwa. W tym celu poszczególne Zarządy Regionalne zobowiążą władze wojewódzkie do sporządzenia analizy zatrudnienia i zlecić wykonanie takiej analizy swojemu OPSZ i na tej podstawie OPSZ przy Komisji Krajowej opracuje plan działania Związku.
- c/ Zobowiązanie władz do skracania czasu pracy poprzez wprowadzenie dodatkowych dni wolnych i skracanie dnia pracy celem utrzymania zakładach większego zatrudnienia.
- d/ Zdecydowane przeciwstawianie się pracy w godzinach nadliczbowych.
- e/ Zapewnienie, by wszyscy pracownicy otrzymali przysługujące im dni wolne od pracy.
- f/ Zobowiązanie Rządu do zapewnienia możliwości wcześniejszego przechodzenia na emeryturę, zwłaszcza w zawodach wymagających ciężkiej pracy fizycznej.
- g/ Zobowiązanie Rządu do wprowadzenia trzyletnich płatnych urlopów macierzyńskich.

h/ Zobowiązanie Rządu do stworzenia możliwości legalnych wyjazdów zarobkowych za granicę przez indywidualnych obywateli.

1/ Zobowiązanie Rządu do wprowadzenia zasiłków dla bezrobotnych na takich zasadach, by zapewnić dla każdej rodziny przynajmniej minimum socjalne.

2. Katastrofalna sytuacja gospodarcza kraju prowadzi do spadku płacy realnej, a możliwości Związku w zakresie ochrony wynagrodzenia za pracę sprowadzają się w chwili obecnej do nacisku na poprawę sytuacji gospodarczej, a więc przeprowadzenia skutecznej reformy. W chwili obecnej musimy się pogodzić ze spadkiem stopy życiowej społeczeństwa, będziemy jednak strzec, by nie zostały naruszone podstawy egzystencji żadnej rodziny. W zakresie wynagrodzeń za pracę Związek będzie następującą politykę:

- a. Przy zawieraniu umów zbiorowych dążyć będziemy do ujednolicenia zasad wynagradzania za pracę w ramach tych samych lub podobnych zawodów. Dotychczasowy sposób regulowania wynagrodzeń w branżach prowadzi do krzywdzących nierówności w ramach jednego zawodu.
- b. Przyjmując za zasadę, że koszt reformy powinien proporcjonalnie najbardziej obciążać najwyższe zarabiających sprzeciwiać się będziemy zbyt niemu spłaszczaniu wynagrodzeń, a także stosowaniu drastycznych podatków wyrównawczych, celem pobudzenia aktywności zawodowej i zwiększenia motywacji do wydajnej pracy.
- c. Wywierać będziemy nacisk na Rząd w kierunku zmiany przepisów o zasiłkach rodzinnych tak, by stały się one istotnym składnikiem wynagrodzenia. Nie mogą one, jak dotychczas, stanowić symbolicznej kwoty, a powinny być zbliżone do rzeczywistych kosztów utrzymania dziecka lub niepracującego małżonka na poziomie minimum.
- d. Dążyć będziemy do wprowadzania jednolitych we wszystkich branżach i zawodach zasad wypłaty świadczeń związanych ze stażem pracy, takich jak: nagrody jubileuszowe i dodatki stażowe.
- e. Dążyć będziemy do zmiany przepisów uzależniających wysokość wynagrodzenia od formy rozwiązania umowy o pracę w poprzednim zakładzie. Podstawowym kryterium ustalania wysokości wynagrodzenia musi być rodzaj i jakość wykonywanej pracy.
- f. Przy ustalaniu wynagrodzenia pracowników fizycznych dążyć będziemy do zaniejzysania roli wynagrodzenia akordowego zmuszającego pracownika do podejmowania pracy w nieodpowiednich warunkach, na nieprzygotowanych stanowiskach, bez odpowiednich zabezpieczeń.

- g. Komitety Zakładowe w poszczególnych zakładach będą aktywnie uczestniczyć w podziałach premii, nagród i innych uznaniowych składników wynagrodzenia, celów zapewnienia sprawiedliwego ich podziału.
- h. Po pełnym wprowadzeniu reformy gospodarczej Komitety Zakładowe będą mogły zawierać z kierownictwami zakładów korzystniejsze umowy płacowe niż w układach zbiorowych, celów powiązania wynagrodzenia z wynikami finansowymi przedsiębiorstwa.

3. Związek podejmie zdecydowane działania, by praca świadczona była w bezpiecznych i higienicznych warunkach. W tym celu powołana zostanie związkowa inspekcja pracy, do zadań której należeć będzie systematyczna kontrola stanowisk pracy, opiniowanie nowych miejsc pracy, udział w dochodzeniach powypadkowych, wpływ na wydawanie nowych przepisów BHP, ścisła współpraca z Państwową Inspekcją Pracy. Związek stoi na stanowisku, że przepisy BHP muszą być konsekwentnie i rygorystycznie przestrzegane, gdyż życie i zdrowie pracowników są wartościami najwyższymi. Z tego względu będziemy zdecydowanie przeciwni wszelkiemu zatrudnieniu w warunkach szkodliwych ze dodatkowym wynagrodzeniem lub w skróconym wymiarze czasu pracy. Zgodę na takie rozwiązanie Związek wyrazić będzie dopiero wtedy, gdy usunięcie szkodliwych czynników będzie technicznie niemożliwe, a dalsze prowadzenie produkcji uzasadnione bardzo ważnymi względami społecznymi. Będziemy zdecydowanie domagać się wydawania w naturze wszystkich przysługujących pracownikom świadczeń z dziedziny bhp jak: odzież ochronna i robocza, środki czyszczące i piorące, posiłki regeneracyjne itp. Związek nie będzie wyrażał zgody na wypłacanie pracownikom ekwiwalentu pieniężnego zamiast przysługujących im świadczeń, gdyż przy obecnych trudnościach zaopatrzeniowych prowadzi to praktycznie do przymusowej rezygnacji z przysługujących świadczeń. Szczególną ochronę z zakresu bhp obejmie Związek pracę kobiet i młodocianych. Dążyć będziemy do wprowadzenia całkowitego zakazu pracy pracowników młodocianych w warunkach szkodliwych i niebezpiecznych oraz przy pracach uciążliwych. Przeprowadzona zostanie aktualizacja wykazu prac wzbronionych dla kobiet i młodocianych, a ponadto dążyć będziemy do wprowadzenia zakazu pracy w godzinach nocnych. Bezwzględnej ochronie będzie praca kobiet w ciąży. Związek położy szczególny nacisk na profilaktyczną ochronę zdrowia poprzez rygorystyczne przestrzeganie obowiązku dokonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia oraz obowiązku przepro-

wadzenia okresowych i kontrolnych badań lekarskich.

4. Podobnie jak warunki BHP będzie traktowane oddziaływanie zakładów pracy na środowisko naturalne oraz przestrzeganie obowiązujących norm sanitarnych i higienicznych dla produkowanych przez zakłady artykułów. Bez względu na to, czy jest to zgodne z interesem ekonomicznym zakładu, Związek dbać będzie o to, by jego działalność nie godziła w środowisko naturalne oraz w zdrowie i życie konsumentów. W tym celu Związek nawiąże ścisłą współpracę z organizacjami zajmującymi się ochroną środowiska i organizacjami konsumenckimi, które przekazywać będą na bieżąco instancjom Związku informacje o zagrożeniach stwarzanych przez zakłady pracy. Rozstrzygając problemy z tego zakresu Związek ustali jako zasadę działania odstępianie od kierowania się przy podejmowaniu decyzji interesem ekonomicznym. Za ekonomiczną stronę działalności zakładów pracy odpowiada tylko państwo samorząd lub właściciel.

5. W działalności swojej Związek dążyć będzie do kształtowania prawidłowych stosunków międzyludzkich w zakładzie pracy, przede wszystkim poprzez ochronę godności pracownika, zapewnienie wszystkim pracownikom równych praw. Człowiek w środowisku pracy nie może być traktowany jedynie instrumentalnie, praca oprócz tworzenia wartości ekonomicznych musi się stać narzędziem samorealizacji człowieka. Z tego względu instancje związkowe w zakładach zobowiązane są do unikliwego badania występujących w trakcie pracy konfliktów. Przede wszystkim kontroli związkowej poddane zostanie nakładanie kar porządkowych, a dążyć będziemy do zmiany przepisów prawa pracy w kierunku wprowadzenia możliwości zaskarżenia decyzji o nałożeniu kary do sądu. Dążyć będziemy do wprowadzenia rzeczywistej równości wszystkich pracowników poprzez zapewnienie im jednakowych możliwości zatrudnienia i awansu, bez względu na ich przynależność organizacyjną i przekonania polityczne. Jedynym kryterium zatrudnienia pracownika muszą stać się jego kwalifikacje fachowe, a w wypadku stanowisk kierowniczych także kwalifikacje moralne. Z tego względu Związek kontrolować będzie decyzje awansowe. Podobnie kontroli Związku poddane zostanie również dokonywanie w zakładach pracy okresowych ocen pracowników oraz zaliczanie do kategorii rezerwowej. Związek podejmie zdecydowaną walkę z piciem alkoholu na terenie zakładu pracy, a w szczególności przestrzagać będzie, by zakazy obowiązujące w tym zakresie dotyczyły tylko szeregowych pracowników /nie

tylko szeregowych pracowników/, ale również kierownictwa zakładów pracy.

Związek walczyć będzie o zapewnienie wszystkim chętnym pracownikom możliwości podniesienia kwalifikacji i dokształcania się, bez względu na to, czy istnieje możliwość zapewnienia pracy zgodnie z uzyskanymi kwalifikacjami. Z tego względu dążyć będziemy do objęcia uprawnieniami wynikającymi z uchwały nr 64 Rady Ministrów z 23.III 1973 r. wszystkich pracowników uczących się bez względu na to, czy do szkoły lub na studia skierowani zostali przez zakład pracy, przy założeniu, że ukończenie nauki nie będzie rodziło rozczarowania pracownika o zmianę warunków pracy zgodnie z kwalifikacjami.

6. Szczególnie rażąco zaniedbania wystąpiły w ostatnim czasie w zakresie prawa do zabezpieczenia społecznego. W celu ochrony tego prawa Związek podejmuje następujące działania:

- a. Wywierać będziemy stały nacisk na władzę państwową, by przyczyniła się możliwie największą część dochodu narodowego na nadrobienie zaległości w inwestycjach dla służby zdrowia.
- b. Udzielać będziemy pomocy służbie zdrowia w uzyskiwaniu pomieszczeń zbędnych lub w niedostateczny sposób wykorzystanych przez inne jednostki administracyjne lub gospodarcze.
- c. Związek wystąpi do Rządu o zmianę ustawodawstwa emerytalnego i rentowego w kierunku zabezpieczenia realnych wartości rent i emerytur w miarę spadku wartości pieniądza.
- d. Do czasu zmiany przepisów emerytalnych Związek dążyć będzie do likwidacji tzw. starego portfela rent i emerytur przez wyrównanie ich do przeciętnego poziomu wypłacanego obecnie w danej grupie zawodowej.
- e. Związek dążyć będzie do przeprowadzenia zmiany przepisów o odszkodowaniach za wypadki przy pracy i choroby zawodowe w kierunku zniesienia obowiązującej obecnie górnej granicy wypłaty odszkodowania.
- f. Zobowiązywać będziemy Rząd do tworzenia jak największej ilości stanowisk pracy chronionej - zwłaszcza dla inwalidów z wypadków przy pracy i chorób zawodowych w celu umożliwienia im pełnej rehabilitacji zawodowej i społecznej.
- g. Walczyć będziemy o zapewnienie inwalidom pracy godziwych warunków mieszkaniowych.
- h. Dążyć będziemy do zapewnienia zabezpieczenia społecznego również dla osób, które nie nabyły uprawnień do renty lub emerytury, zwłaszcza

szczególnie dla osób kalekich od urodzenia lub z okresu dzieciństwa.

- i. Walczyć będziemy o ostateczne rozwiązanie problemu opieki nad dziećmi poprzez wprowadzenie odpowiednich wyników zasilków wychowawczych dla dzieci do lat 3 oraz przez zapewnienie miejsc w przedszkolach dla wszystkich chętnych.
 - j. Związek nawiąże ścisłą współpracę ze społecznymi organizacjami, społecznymi, opiekuńczymi, a zwłaszcza udzielać będzie pomocy organizacjom kościelnym i zakonnym.
 - k. Związek podejmuje starania o przekazanie służbie zdrowia wszystkich sanatoriów i podobnych placówek leczniczych znajdujących się w dyspozycji innych jednostek organizacyjnych i przekazanie do jej wyłącznej kompetencji dysponowanie miejscami i regulowanie odpłatności.
7. Zapewnienie i realizacja prawa do wypoczynku obciąża państwo i poszczególnych pracodawców. Związek kontrolować będzie realizację tego prawa, a jedynie w marginalnym zakresie będzie sam zajmował się organizacją wypoczynku. Stanowisko Związku w tej sprawie jest następujące:
- a. Rygorystycznie przestrzegać będziemy zasady 8-godzinnego dnia pracy i 42-godzinnego tygodnia, jako podstawowego warunku w realizacji prawa do wypoczynku. W przyszłości dążyć będziemy do wprowadzenia 40-godzinnego tygodnia pracy.
 - b. Uznajemy, że z przyczyn technicznych niemożliwe jest zapewnienie wszystkim pracownikom dni wolnych w niedzielę i święta, przestrzegając jednak będziemy zasady, by w zamian za pracę w te dni udzielano wolnego w innym terminie, a nadto wypłacano dodatkowe wynagrodzenie.
 - c. Będziemy popierać i inicjować działania organizacyjne i gospodarcze ułatwiające zaopatrzenie w podstawowe artykuły, celem zapewnienia pracownikom rzeczywistej możliwości korzystania z czasu wolnego. Za szczególnie konieczne Związek uważa poprawienie pracy handlu i usług, a zwłaszcza wprowadzenie w szerszym zakresie pracy tych jednostek w soboty, a także w niedziele.
 - d. Dążyć będziemy do zmiany przepisów urlopowych w tym kierunku, by nie uzależniać prawa do urlopu i jego wymiaru od formy zwolnienia w poprzednim zakładzie i przerw w zatrudnieniu.
 - e. Organizację czasów i innych form wypoczynku powinny się zajmować wyspecjalizowane instytucje państwowe, spółdzielcze i prywatne. Zakłady pracy powinny ograniczać organizowanie własnych środków wypoczynkowych /własnych ośrodków wypoczynkowych/.

- f. Związek powinien będzie organizowania masowych imprez sportowych i będzie dążyć do zapewnienia wszystkim zatrudnionym możliwości czynnego uprawiania sportu, poprzez organizację klubów o charakterze niewypoczynkowym i zapewnienie dostępu do boisk i sal gimnastycznych.
- g. Związek dążyć będzie do zapewnienia swoim członkom możliwości jak najszerszego i aktywnego udziału w życiu kulturalnym, między innymi poprzez organizowanie klubów związkowych i popieranie niezależnej, zgodnej z ideami Związku twórczości.
- h. Prócz obrony praw ściśle związanych z wykonaniem pracy Związek będzie bronił przede wszystkim najszerszej pojętych praw i wolności obywatelskich wynikających z przepisów Konstytucji oraz ratyfikowanych przez PRL umów międzynarodowych, a zwłaszcza Paktów Praw Człowieka. Rozszerzenie zadań Związku poza prawa ściśle pracownicze wynika przede wszystkim z życzeń społeczeństwa, które oczekuje od "Solidarności" również obrony praw politycznych. Uważamy, że rezygnacja z tych zadań uniemożliwiłaby prawidłowe działanie Związku i w ostatecznym efekcie doprowadziłaby do utraty jego niezależności i samostanowienia. Ze szczególną wagą uważamy obronę prawa do pracy i prawa do bezpieczeństwa osobistego osób o odmiennych od oficjalnych przekonaniach politycznych. Dążyć będziemy do weryfikacji wszystkich aktów prawnych dotyczących praw człowieka i obywatela z Konstytucję i Paktami Praw Człowieka.

IV. Miejsce NSZZ "Solidarność" w systemie społeczno-politycznym PRL, Metody działania Związku.

Związek powstał w wyniku zgromadzenia w porozumieniach z Wyższymi władzami do tworzenia niezależnych od organów władzy i organizacji politycznych związków zawodowych. Zachowanie tej niezależności jest niezbędnym warunkiem prawidłowej realizacji wyznaczonych w poprzednim punkcie zadań Związku. Z tego też względu Związek nie wchodzi w skład Frontu Jedności Narodu. Podstawowym zadaniem FJN jest opracowanie wspólnego programu działania przez wszystkie uczestniczące w nim organizacje pod przewodnictwem PZPR. W takim systemie niemożliwe jest zachowanie niezależności, gdyż konstrukcja FJN

z góry zakłada podporządkowanie. Związek pragnie zachować prawo samodzielnego opracowywania i przedstawiania społeczeństwu programów działania. Jest to niezbędne nie tylko dla Związku, ale również dla całego społeczeństwa, które powinno mieć możliwość zapoznania się z różnymi poglądami i dokonania samodzielnego ich oceny. Związek nie wchodzi w skład FJN również z tego względu, że zobowiązał się nie pełnić roli partii politycznej, co wiąże się przede wszystkim z niewystawianiem kandydatów w wyborach. Oczywiście nie oznacza to, że członkowie "Solidarności" nie mogą kandydować z ramienia innej organizacji. Obowiązująca ordynacja wyborcza nie zapewnia społeczeństwu przyzwoitego suwerenu wyboru i z tego względu za najwłaściwsze zadanie w demokratyzacji życia kraju uważamy zmianę ordynacji wyborczej, w kierunku zapewniającej wszystkim zainteresowanym możliwości swobodnego zgłaszania kandydatów oraz wprowadzenia alfabetycznego układu nazwisk na listach wyborczych. Uważamy, że działania w kierunku zmiany ordynacji wyborczej, nie naruszając uznanej w Porozumieniu Gdańskim kierowniczej roli PZPR, kierownicza rola nie może wynikać z zapisu w Konstytucji, czy też w porozumieniach społecznych, musi wynikać z rzeczywistego mandatu społecznego, z woli społeczeństwa. Najpełniejsze i najbardziej wyrażone woli społeczeństwa jest akt wyborczy. Tylko takim aktem można powierzyć jakąś organizację pełnienie kierowniczej roli i to nie dożywotnio, a na ściśle określony czas, po którym musi nastąpić weryfikacja i rozwiązanie w postaci następnych wyborów. Tylko taki system może w pełni skutecznie zapobiec powtarzaniu się w przyszłości dalszych kryzysów politycznych.

W związku z rezygnacją z pełnienia roli partii politycznej, a co za tym idzie - rezygnacją możliwości brania udziału we władzy powstaje istotny problem metod działania w realizacji wytyczonych celów. Pragniemy ograniczyć do minimum korzystanie z broni strajkowej, jako środka forsowania własnych celów z uwagi na jej ogromne koszty ekonomiczne i społeczne. Jedyną metodą mogącą przynieść pozytywne efekty jest oddziaływanie na władze wykonawcze za pośrednictwem ciała przedstawicielskich - Sejmu i Rad Narodowych. Uważamy, że przy obowiązującej obecnie ordynacji wyborczej pełnienie i radni nie występują w organach przedstawicielskich jako reprezentanci poszczególnych partii lub organizacji, a jako reprezentanci całego społeczeństwa. Wynika to z uwzględnienia wszystkich kandydatów na jedną

liście wyborczej. Z tego względu posłowie i radni w swojej działalności nie mogą być związani dyscypliną partyjną, a mają realizować wolę społeczeństwa, które ich mandatem obdarzyło. "Solidarność" jako najbardziej masowa w chwili obecnej organizacja społeczna ma prawo uważać, że jej zdanie jest dla społeczeństwa najbardziej reprezentatywne i ma prawo wymagać jego realizacji; ma prawo wymagać, by jej zdanie było reprezentowane na forum Sejmu i Rad Narodowych.

Związek podejmuje następujące działania w celu zapewnienia możliwości realizacji własnych celów:

1. Dążyć będziemy do umocnienia roli Sejmu i Rad Narodowych - konstytucyjnych organów władzy. Związek musi doprowadzić do sytuacji, w której wszystkie istotne dla społeczeństwa decyzje będą zapadły w tych organach.
2. Dążyć będziemy do uzyskania prawa inicjatywy ustawodawczej przede wszystkim w sprawach dotyczących praw pracowniczych i obywatelskich. Dotychczasowa praktyka potwierdziła, że akty prawne przedkładane pod obrady Sejmu za pośrednictwem Rządu były w sposób dowolny zmieniane, czasu musiał się zdecydowanie sprzeciwić.
3. Związek rozpocznie opracowywanie własnych projektów aktów prawnych w sprawach istotnych dla Związku.
4. Przeprowadzona zostanie weryfikacja obowiązujących aktów prawnych z zakresu praw pracowniczych i obywatelskich, a akty prawne sprzeczne z Konstytucją przedkładane będą Radzie Państwa do uchylenia lub zmiany.
5. Związek organizować będzie systematycznie spotkania z posłami i radnymi, na których przekazywane będzie stanowisko Związku w sprawach istotnych dla jego członków.
6. Związek delegować będzie swoich przedstawicieli na obrady Sejmu i Rad Narodowych. W wypadku stwierdzenia działań jawnie sprzecznych z interesem społecznym, występować będziemy z wnioskami o odwołanie posłów i radnych.
7. Związek dążyć będzie do zagwarantowania sobie wpływu na realizację prawa do wymiaru sprawiedliwości przez przyznanie mu prawa do składania rewizji nadzwyczajnych od orzeczeń sądowych, nie tylko w sprawach pracowniczych, ale we wszystkich sprawach dotyczących praw obywatelskich.

Zdania Związku z uwagi na rozległość oczekiwań społecznych związane z głębokim kryzysem społecznym i gospodarczym są niejednokrotnie sprzeczne ze sobą lub bardzo trudne do pogodzenia.

"Solidarność" jako jedyna silna i autentycznie niezależna od władz państwowych organizacja musi skupić w sobie wszystkie oczekiwania społeczne, próbować je godzić i realizować. Nie chcemy jednak być organizacją szerehogarniającą, stanowiącą jedyną przeciwwagę dla aparatu państwowego, gdyż grozi to możliwością powstania wypadku w ramach naszego ruchu, grozi powstaniem swoistego totalitaryzmu. Z tego względu Związek udzielać będzie pomocy i pomocy weryfikacji niezależnym i samorządnym organizacjom i inicjatywom społecznym, które w przyszłości przejmą od niego zadania nie związane z ruchem zawodowym. Związek będzie popierał i inicjował powstanie rzeczywistych samorządów pracowniczych, organizacji konsumenckich, spółdzielni, różnych rodzajów stowarzyszeń, organizacji politycznych. Dopiero istnienie całego szeregu tego typu niezależnych organizacji pozwoli społeczeństwu na pełną realizację wszystkich jego pragnień. Związek nie będzie dążyć do podporządkowania sobie innych organizacji, popierał będzie ich dążenie do pełnej niezależności i współpracował w tych dziedzinach, w których będzie to korzystne dla praw pracowniczych.

Za szczególnie ważne zadanie uważamy rozwój samorządności pracowniczej, która z czasem powinna przejąć od Związku ciężar formowania reformy gospodarczej. Do tego czasu Związek starał się będzie formować reformę według własnych założeń programowych poprzez nacisk na zmianę obowiązujących przepisów, a równocześnie poprzez oddolne tworzenie nowych struktur gospodarczych, w znacznym stopniu niezależnych od nieudolnego i niepotrzebnego aparatu biurokratycznego. Popierać będziemy wszelką aktywność obywatelską zarówno na polu społecznym, jak i gospodarczym, widząc w działalności gospodarczej indywidualnych obywateli jeden z najistotniejszych czynników wyjścia z kryzysu i poprawy zaopatrzenia rynku. W tym celu nawiązane zostaną ścisłe współpraca z organizacjami rolników indywidualnych, rzemieślników, przemysłowego handlu i usług w celu zapewnienia tym formom gospodarowania równych praw z gospodarką uspołecznioną oraz likwidacji przepisów prawnych sztucznie ograniczających działalność gospodarzących.

Równocześnie w znacznie szerszym zakresie niż dotychczas Związek obejmie swoją opieką pracowników zatrudnionych w sektorze prywatnym, zwłaszcza w zakresie BHP i warunków socjalnych. Za jedną z najbardziej istotnych form działalności uważamy działalność oświatowo-wychowawczą. Jesteśmy przekonani, że tylko w pełni świadome swych praw

i samej historii społeczeństwa może aktywnie uczestniczyć w życiu społeczno-politycznym kraju, dążyć do wyprowadzenia go z kryzysu. Chcemy, by naprawę kraju mogli zająć się wszyscy chętni, a nie tylko wąska grupa dewydentów.

Związek organizować będzie niekuchnie i biblioteki związkowych organizowanych będą szkolenia z zakresu prawa pracy, BHP, praw i wolności obywatelskich. Udostępnić będziemy żmły prasy związkowej dla wszelkiej niezależnej i demokratycznej myśli społecznej i politycznej. Dążyć będziemy do dalszego rozwoju prasy związkowej, poprzez zapewnienie wszystkim Zakładom Regionalnym bazy poligraficznej. Konsekwentnie bronić będziemy zasady wyłączenia spod cenzury pism samorządniczych.

Stwierdzamy, że działalność istniejących w kraju wydawnictw jest niezadowalająca, nie zaspokaja olbrzymiego głodu czytelniczego, preferując jedynie literaturę bezkonfliktową, w całości zgodną z intencjami władz. Z tego też względu Związek organizować będzie własny instytut wydawniczy, zajmujący się nie tylko wydawnictwami ściśle związkowymi, ale również z zakresu nauk społecznych i literatury pięknej.

Będziemy w sposób zdecydowany domagać się szerokiego dostępu do radia i telewizji. Środki masowego przekazu są własnością ogólnospołeczną i wszystkie organizacje społeczne winny mieć do nich swobodny i bezwarunkowy dostęp. Jest to zwłaszcza niezbędne w celu przeprowadzenia reformy gospodarczej i wyprowadzenia kraju z kryzysu. Związek musi mieć możliwość przedstawiania swoich poglądów w tej sprawie. Zapewnienie dostępu do radia i telewizji uważamy za sprawdzian dobrych intencji władz.

Związek popierać będzie dążenie do pełnej samodzielności i samorządności, zwłaszcza w zakresie nauk humanistycznych. Popierać będziemy również dążenia nauczycieli zmian programów szkolnych historii, nauki o Polsce, literatury. Środkami nadzwyczajnymi w realizacji zadań związku, podejmowanymi jedynie w istotnych sprawach będą takie działania jak organizowanie manifestacji, wieców, akcji strajkowych. Intencją Związku jest jak najrzsze korzystanie z takich środków, uzależnione jestbto jednak przede wszystkim od umożliwienia przez władze prowadzenia innych form działalności, przede wszystkim poprzez przydziały papieru, maszyn poligraficznych, dostęp do RTV i innych środków maszynowo-technicznych, stanowiących własność ogólnospołeczną.

Mając na uwadze złę sytuację gospodarczą i gwałtowny spadek wartości pieniądza, w celu zachowania realnej wartości zgromadzonych przez Związek zasobów finansowych, a także ich pomnożenia, Związek podejmuje prowadzenie działalności gospodarczej. Domagać się będziemy, by uprawnienie do takiej działalności zamieszczona została w ustawie o związkach zawodowych. Działalność gospodarczą Związku prowadzona będzie poprzez wyodrębnione zakłady w formie spółek lub spółdzielni, w których udziałowcami byłyby Komitety Zakładowe.

